

REZOLUCJA

Rady Powiatu Tczewskiego

z dnia stycznia 2017 roku

Na podstawie art. 4 ust. 1 pkt 7 i pkt 21 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2016 r. poz. 814, poz. 1579) oraz 8 ust. 2 Statutu Powiatu Tczewskiego (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 2016 r. poz. 1939)

ogłasza się rok 2017 "ROKIEM MOSTU TCZEWSKIEGO"

Uzasadnienie

Powiat Tczewski, jako jedyny samorząd w Polsce, jest właścicielem historycznego mostu drogowego przez Wisłę w Tczewie. Dla Tczewian oraz ich sąsiadów zza Wisły, Most Tczewski stanowi nie tylko ważne połączenie komunikacyjne, ale również wizytówkę o niespotykanych walorach historycznych i technicznych. Jest perłą inżynierii lądowej porównywalną przez wielu do Wieży Eiffla, uznaną przez Amerykańskie Stowarzyszenie Inżynierów Budownictwa. Był wzorem dla budowniczych mostów sprzed 160 lat, a dziś jest nie tylko zabytkiem techniki, lecz również świadectwem ewolucji myśli konstrukcyjnej.

Decyzję o budowie mostu w Tczewie podjęto w 1845 roku. W tym czasie rozpoczęto również prace przygotowawcze związane z tą inwestycją, które polegały przede wszystkim na wzniesieniu niezbędnych obiektów technicznych. Na autora i głównego wykonawcę mostu wybrano wysokiego urzędnika ministerialnego Carla Lentze. Ostatecznie most w Tczewie został zaprojektowany jako konstrukcja sześcioprzęsłowa oparta na pięciu filarach, zaczynająca się i kończąca się murowanymi przyczółkami. Na każdym z filarów wybudowano dwie wieże, a na przyczółkach ozdobne portale wjazdowe w stylu neogotyckim. Całkowita długość mostu wynosiła 837,30, a po odliczeniu przyczółków 785,28 m.

Jako datę początkową budowy przyjmuje się 27 lipca 1851 roku, gdy nastąpiło uroczyste położenie kamienia węgielnego przez króla pruskiego Fryderyka Wilhelma IV. Most oddano do użytku 12 października 1857 roku. Już po otwarciu mostu, w 1858 roku, wymurowano wieże na czwartym i piątym filarze oraz bramę na wschodnim przyczółku.

Most w Tczewie, w chwili otwarcia, był pierwszym wielkim, żelaznym mostem belkowym w Europie. Stanowił nieodłączny element ciągu komunikacyjnego łączącego Berlin

CG.

z Królewcem. Składał się z 2 przyczółków, 6 przęseł spoczywających na 5 filarach, z których dwa znajdowały się w nurcie rzeki. Na przyczółkach wzniesiono ozdobne bramy, a na filarach wieże, pełniące funkcje dekoracyjne i zabezpieczające przęsła przed przesunięciami poprzecznymi. W latach 1910 -1912 wykonano prace związane z przedłużeniem mostu, decyzja ta była związana z wielkimi powodziami, jakie miały miejsce na Nizinie Walichnowskiej i w Kotlinie Elbląskiej. Poprzez te operacje długość mostu zwiększyła się o 244,80 m. Pomimo przedłużenia zachowano stare bramy wjazdowe, a od strony Lisewa wykonano nową, monumentalną bramę wspólną dla mostu drogowego i kolejowego.

Po odzyskaniu niepodległości Tczew stał się miastem przygranicznym. Tylko Wisła dzieliła Polskę od Wolnego Miasta Gdańska. Obronna rola miast wzrosła na północnych rubieżach po usytuowaniu w nim garnizonu wojskowego w 1930 roku. Niemcy zdawali sobie sprawę, że w wypadku ataku na Polskę ostatnim działaniem obronnym Polaków będzie zniszczenie mostów (drogowego i kolejowego). Mosty spełniały bowiem bardzo ważną rolę w dalszych działaniach wojennych. 1 września 1939 roku o godz. 4:34 niemieckie samoloty Junkers zaatakowały między innymi zachodni przyczółek mostowy i okolice dworca kolejowego w Tczewie. Bombardowanie nie przyniosło jednak spodziewanego efektu, ponieważ nie zniszczyło stacji odpaleń ładunków wybuchowych założonych przez 15. Batalion Saperów Dywizji 15 Piechoty. Niemieccy żołnierzy ukryli się więc w polskiej lokomotywie przejętej w Malborku. Miała ona poprowadzić pociąg towarowy, za którym ukryła się motorowa pancerna drezyna niemiecka i pociąg pancerny. Jednakże działania te wzbudziły podejrzliwość polskiej administracji kolejowej w Szymankowie. Tamtejsi kolejarze poinformowali o swoich domysłach kolejarzy z Tczewa i skierowali niemiecki pociąg pancerny na boczny tor. Dzięki temu polscy żołnierzy z 2. Batalionu Strzelców mogli uruchomić zbudowane przed wybuchem specjalne zapory i zabezpieczające urządzenie szynowe uniemożliwiające wjazd na most od strony Wolnego Miasta Gdańska. Żołnierze niemieccy zostali zmuszeni do walki o wschodni przyczółek mostowy. Wobec przeważających sił wroga dowódca 2. Batalionu Strzelców – Janik został zmuszony do wydania rozkazu wysadzenia zaminowanych części mostu. Pierwsza detonacja miała miejsca o godz. 6:10, druga o godz. 6:40.

W czasie II wojny światowej most drogowy stracił na znaczeniu i został przystosowany jedynie do ruchu pieszego. W 1945 roku, w związku ze zbliżaniem się oddziałów radzieckich do Tczewa, mosty zostały zaminowane przez saperów niemieckich. Ofensywa zimowa wojska radzieckiego przesądziła o jego losie. 8 marca 1945 roku zostały zniszczone wszystkie przęsła mostu.

Ogrom zniszczeń wojennych oraz braki sprzętowe i materiałowe spowodowały olbrzymie kłopoty związane z odbudową czy rekonstrukcją mostu po II wojnie światowej. 8 marca 1947 roku, po bardzo prowizorycznych pracach, uroczyście oddano do użytku most drogowy przez Wisłę w Tczewie. Niestety, kilkanaście dni później, w wyniku naporu lodu i wody podczas powodzi, nowo wybudowane konstrukcje mostowe runęły do wody. W latach 1947 – 1948 rozebrano wieże znajdujące się na drugim i trzecim filarze. Kolejne prace remontowe

prorowadzone były w latach 1958 – 1959. Roboty prowadzone w latach 50-tych zakończyły odbudowę mostu drogowego, który w takim stanie trwał przez wiele lat.

Po reaktywacji z dniem 1 stycznia 1999 roku struktur samorządu powiatowego, most drogowy przez Wisłę w Tczewie znalazł się w zarządzie Powiatu Tczewskiego i tym samym stał się jedynym tego rodzaju obiektem pozostającym w zarządzie jednostki samorządu terytorialnego. Od samego początku istnienia władze Powiatu Tczewskiego czyniły starania o przywrócenie świetności temu jedynemu w swoim rodzaju mostowi. Po wielu latach doraźnych prac remontowych, mających na celu głównie utrzymanie przejezdności, od 2012 roku ruszyły intensywnie prace rekonstrukcyjne przy obiekcie. W pierwszej kolejności dokonano renowacji czterech pozostałych zabytkowych wież, filarów i łącznika między wieżami. Środki finansowe na ten cel pochodziły z budżetu: Powiatu Tczewskiego, Miasta Tczewa oraz Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Następnie władze samorządowe Powiatu Tczewskiego przystąpiły do starań o pozyskanie środków na rozpoczęcie przebudowy Mostu przez Wisłę w Tczewie, zmierzającej do przywrócenia mu wyglądu z czasów swojej świetności, czyli przed wybuchem II wojny światowej. Dzięki wsparciu samorządów Województwa Pomorskiego, Miasta Tczewa, Gminy Lichnowy oraz Ministerstwa Infrastruktury i Budownictwa, w lipcu 2015 roku, rozpoczął się I etap przebudowy obiektu. Prace, prowadzone przez firmę BANIMEX z Będzina, zakończyły się w styczniu 2017 roku. Obecnie Powiat Tczewski prowadzi działania zmierzające do kontynuowania prac.

Zabytkowy Most przez Wisłę w Tczewie jest obiektem docenianym i znanym również poza Europą. W 2004 roku fragmenty Mostu, zachowane z 1857 roku, zostały uznane przez Amerykańskie Stowarzyszenie Inżynierów Budownictwa za Międzynarodowy Zabytek Inżynierii Budowlanej. Dnia 24 września 2004 roku odsłonięto tablicę pamiątkową, na której napisano: „ Ten historyczny most jest pierwszym przykładem ażurowego mostu rurowego o wielkiej rozpiętości na kontynencie europejskim. Jest połączeniem oryginalnej koncepcji amerykańskich drewnianych mostów kratowniczych z koncepcją rurową mostu Britannia w Walii. Rozwinął nowy typ kratownicy gęsto żebrowej wykonanej z żelaza. Ten inżynierski wzorzec był następnie rozpowszechniony na całym kontynencie europejskim.”

Decyzją z dnia 7 października 2016 r. Pomorski Konserwator Zabytków orzekł o wpisaniu do rejestru zabytków województwa pomorskiego pod numerem rejestru A-1705 następującego zabytku: most drogowy w Tczewie – Lisewie. Wcześniej, decyzją z dnia 21 marca 2000 roku, pod numerem 1210 (obecnie nr 1705), do rejestru zostały wpisane trzy środkowe przęsła (nr 4,5,6) wraz z filarami (nr 4,5,6).

W swojej decyzji Pomorski Konserwator Zabytków stwierdza, że: „(...) most drogowy w Tczewie – Lisewie posiada wartości zabytkowe, w szczególności historyczne, naukowe, architektoniczne i krajobrazowe. W swojej pierwotnej wersji XIX-wiecznej formie stanowił unikatowe dzieło sztuki inżynierii mostowej. (...) Był to projekt bazujący na najnowszych osiągnięciach europejskiej myśli technicznej (Szwajcaria, Francja, Niemcy, Wielka Brytania). Zarówno obliczenia, jak i konstrukcyjne opracowanie, były dużym osiągnięciem

technicznym, które zyskało uznanie na całym świecie. Most tczewski stał się także wzorem późniejszych realizacji konstrukcji mostowych w Niemczech.”

Dlatego też, chcąc uratować ten cenny zabytek, samorząd Powiatu Tczewskiego czyni wszystko, aby w swojej konstrukcji był on jak najbardziej zbliżony do pierwotnego wyglądu. Władze Powiatu Tczewskiego walczą o każde wsparcie podejmowanych działań i żywią nadzieję, że dzięki szeroko zakrojonym działaniom informacyjnym i promocyjnym będą w stanie zakończyć prace remontowe i rekonstrukcyjne, które doprowadzą Most Tczewski do dawnej świetności.

STAROSTA
Tadeusz Dzikowski

WNOSZĘ NA POSIEDZENIE
Zarządu Powiatu Tczewskiego.

Tczew, dnia 17.01.14r.

podpis.....

02